

Tarja Zichová: Myslím, že už rozumím

Před rozhovorem s panem Berekem mě varovali všichni moji kolegové, dokonce i ti, co by mne nejraději za mé kontroverzní a mnohdy velmi tvrdé, ale zato pravdivé články, zakopali dva metry pod zem. Já jsem si nicméně postavil hlavu a byl jsem rozhodnut záhadného pana Bereka vyzpovídat. Byl to starý muž s penězi na několik dalších životů, který si dle mého názoru mohl koupit vše od rovníku až po póly a od povrchu Země až k jejímu jádru, včetně jádra samotného. Co ho činilo tak zvláštním a mezi lidmi velmi populárním byl fakt, že své nemalé jmění velmi rád investoval do dobročinných projektů a zajímal se i o blaho nejspodnějších vrstev. Většina lidí ho proto považovala za hrdinu seslaného samotným Bohem.

Můj názor na něj byl poněkud odlišný. Nepochyboval jsem o tom, že je to opravdu slušný a čestný člověk, avšak skutečné motivy jeho činů mi zůstávaly skryty. Nechápal jsem, proč se snaží být tím hrdinou a zachráncem, za nějž ho všichni považovali. Nechápal jsem, co je jeho hnacím motorem, protože jsem nevěřil, že by to byl pouze dobrý pocit a dlážděná cesta do ráje či místo na výsluní. U lidí jako on to tak nikdy nebylo, a proto jsem se s ním tak dlouho toužil setkat a položit mu všechny své otázky.

Ze začátku mi to připadalo jako skvělý nápad, hlavně proto, že se poslední rok poněkud stahoval z veřejného prostoru a já jsem se domníval, že si možná přeje ke konci svého života nalézt trochu klidu. Nicméně poté, co pětkrát zrušil náš pracně domluvený termín asi pět minut před tím, než jsem dorazil na smluvené místo setkání, vyskakoval jsem podrážděně ze židle pokaždé, když někdo zmínil jeho jméno.

Abyste mne správně pochopili, já jakožto novinář jsem nikdy neměl příliš mnoho času nazbyt a obzvláště ne teď, když se můj šéf rozhodl propustit dvacet procent zaměstnanců, o nichž se vyjádřil jako o peníze požírajících krysách, kterých je potřeba se zbavit. Ne, rozhodně jsem neměl čas lítat po všech čertech a doprošovat se pana Bereka jeho milostivé přítomnosti.

I přesto všechno jsem nyní seděl v kavárně na rohu Grown Street, ulice, kterou neprojelo auto snad za celou dobu její existence, a popíjel vychladlou hořkou kávu. Pan Berek tu měl být před hodinou. Za dobré znamení jsem pokládal jen to, že mi zatím ještě nepřišla zpráva o dalším odložení našeho setkání, ale i tak jsem začínal být vzteky bez sebe. Ten člověk mě opravdu přivede do hrobu!

Raději než abych přemýšlel nad tím, kolik práce jsem za tu dobu mohl udělat, jsem si znovu procházel otázky, jimiž jsem se ho chystal zasypat, pokud se někdy rozhodne ukázat.

Nejvíce jsem se momentálně zajímal o jeho Projekt William, slavnostně ohlášený jako největší neziskový projekt Anglie, jenž měl pravděpodobně pomoci lidem s psychickými onemocněními. Dodávám pravděpodobně, protože pan Berek se ještě přesně nevyjádřil o tom, čeho se projekt bude týkat a kdy má v plánu jej spustit. Doufal jsem, že tuto informaci se mi povede z něj dostat právě dnes.

„Dobrý den, příteli.“

Nadskočil jsem a málem si studenou kávou polil složku s materiály. Nade mnou stál pan Berek. Kde se tu k čertu vzal? Vůbec jsem si jeho příchodu nevšiml. Byl menší, než jsem očekával, tváře měl červené, na nose kulaté brýle a měřil si mě veselýma, malýma očkama. Na sobě měl hnědé sako, které až podivně ladilo s jeho celkovým vzezřením přinejmenším zvláštního člověka, což bylo také jedním z důvodů, proč s ním mnoho mých kolegů nechtělo mít nic společného. Uvědomil jsem si, že na nově příchozího jen podivínsky zírám, a tak jsem rychle vstal a potřásl mu rukou.

Berek se posadil naproti mně a zvesela si při tom pobrukoval melodii, kterou jsem už přes rok neslyšel. Byl jsem stále ještě trochu v šoku z jeho náhlého příchodu, ale po chvíli veškeré mé rozpaky smyl adrenalin, rozproudený v mých žilách. Na tohle jsem přece čekal tak dlouho.

„Pane Bereku,“ začal jsem zdvořile, „jsem moc rád, že jste si na mne udělal čas.“

„Já taktéž,“ přerušil mě Berek jasným, mladistvým hlasem, jaký bych u něj nečekal.

Upřeně se mi zahleděl do očí a mně problesklo hlavou, že ho nevidím poprvé. V jeho pohledu bylo něco silně známého a přátelského. Hned jsem si ale vynadal, samozřejmě že ho nevidím prvně, vídal jsem ho přece v televizi a jeho fotografie byly i v novinách a ve všech možných časopisech.

„Pokud by vám to nevadilo, pane Bereku,“ odkašlal jsem si, „rád bych přešel rovnou k otázkám, protože už bohužel nemám tolik času...“

„A kampak pospícháte?“ přerušil mne opět.

Jeho poznámka mě lehce podráždila. On byl ten, kdo přišel pozdě, ne já, takže bych očekával také trochu snahy z jeho strany.

„Víte, musím poté ještě celý článek zpracovat, aby mohl být zítra otisknut, a to vždycky vezme nějaký ten čas.“

Na to mi neodpověděl, jen se zvesela zahleděl ven na ulici do slunečného dne. Raději jsem proto hned přešel ke svým dotazům.

„Takže, myslím, že vás všichni znají, ale pro jistotu bych na začátek rád uvedl několik základních informací o vás. Pokud dovolíte přečteť bych vám je, jen pro kontrolu, zda všechno sedí.“

Ani jsem nečekal na jeho souhlas a jal se předčítat.

„Takže jste miliardář, který své nemalé jmění získal díky firmě Golds, jež se specializuje na výrobu elektronických čipů především do automobilů, telefonů a počítačů. Firmu jste nicméně před dvěma lety prodal a nyní soustřeďujete svou pozornost na dobročinné a jinak prospěšné akce.“

Dočetl jsem svůj úvodní odstavec a zjistil, že Berek sedí s nosem přitisknutým na sklo jako nějaké malé dítě a upřeně pozoruje vrabce honící se za kousky drobků a spadáním listím.

„Pane Bereku,“ řekl jsem poněkud důrazněji, než jsem původně zamýšlel, „vyhovuje vám ta první část takto, nebo byste chtěl ještě přidat něco o vašem dětství či...“

„Ne ne, já to nechám na vás, příteli, takováto prázdná slova stejně nikomu nic neřeknou.“

Nevěděl jsem, zda mám být polichocen tím, že mi v tomto směru tolik důvěřuje, nebo rozhořčen tím, že nazval má slova prázdnými. Rozhodl jsem se nechat tuto část článku na mém budoucím já, které mi určitě velmi poděkuje. Nyní jsem měl na práci důležitější věci.

„Dobře,“ řekl jsem konečně, „takže pane Bereku, vzhledem k tomu, že jak už jsem říkal, vás většina čtenářů zná, nechci vám v tomto rozhovoru pokládat otázky týkající se vaší kariéry či něčeho podobného. Spíše bych se chtěl zaměřit na Projekt William. Co byste mi o něm mohl říct?“

Berek ke mně vzhlédl zpod svých brýlí a mě opět napadlo, že ho odněkud musím znát.

„Co bych vám měl říct?“ zeptal se mě.

„Tak pro začátek, čeho se tento projekt týká? V některých médiích se objevily zprávy, o tom, že výdělek poputuje na pomoc lidem s psychickými onemocněními, zajímá mne tedy, jestli je to pravda?“

Berek začal podupávat nohama. „O Projektu William se mi mluvit nechce,“ řekl pak.

„Proč ne?“ zaútočil jsem zpátky, protože mi jeho nepřístupnost začínala lézt na nervy. Proč na tento rozhovor tedy kývl, když nechtěl mluvit?

„Protože to není něco, na co byste sám neznal odpověď. Vy vlastně víte mnohem víc než kdokoli jiný.“

Chvíli bylo ticho a já jsem si uvědomil, že v kavárně kromě nás dvou už nikdo není. Proč vlastně Berek navrhl toto místo jako ideální pro naši schůzku?

„Obávám se, že vám tak docela nerozumím,“ odpověděl jsem a vynakládal veškerou vůli, abych nevybuchl. Co jsem to na sebe proboha uvalil? „Proč bych o tom měl já vědět víc než vy? Je to přece váš projekt.“

Berek se na mě opět pozorně zahleděl těma svýma zkoumavýma očkama. Odkud já ho jenom znám?

„Víte, ten projekt je vlastně takový dar jednomu člověku, který byl pro mě v mém životě velmi důležitý.“

V duchu jsem si rychle prolistoval Berekův životopis, jenž bych mohl odříkat i pozpátku. Narodil se v Berlíně, kde vyrůstal do svých sedmi let, a potom odešel do Anglie, kde vystudoval práva na Oxfordu. Právnické se nicméně věnoval nechtěl, více se zajímal o technické obory, a tak odjel na pár let do Států, kde dostudoval techniku na MIT. Ve dvaceti devíti letech založil firmu, velmi úspěšnou, i přes nějaké ty slabší roky prosperující a přinášející do jeho kapsy spousty peněz. Sourozence neměl, partnera ať už v osobním, nebo pracovním životě taky ne.

„Jeden z vašich rodičů?“ napadlo mne, když jsem si v duchu prošel seznam lidí, jimž by Berek mohl chtít něco takového věnovat.

Berek se pousmál a opět se zahleděl z okna. „Víte, proč jsem vybral toto místo?“ zeptal se.

V hlavě mi vyskakovaly nejrůznější možnosti. Možná to bylo místo, kam jako malý často chodil se svým otcem a kde mu řekl něco, co ho později inspirovalo k založení firmy. Nebo jeho matka, která zde mohla dříve pracovat. Věděl jsem, že tento podnik stojí na rohu Grown Street už několik generací. Pan Berek tady mohl své matce pomáhat a při tom mohl přijít onen osudový okamžik, kdy mu v hlavě vyvstal nápad na založení firmy Golds, který si uchoval v mysli několik dlouhých let, a potom na jeho základě vystavil svůj nejúspěšnější projekt. Už jsem viděl všechny ty titulky, senzaci a hlavně slávu, která by šla mým směrem, neboť jsem zvládl sepsat rozhovor s mysteriálním panem Berekem a pomohl jsem tak odhalit jeho minulost.

Seznámil jsem člověka naproti mně s mými teoriemi a sledoval jakýkoli pohyb v jeho obličejí, který by mi prozradil, zda mám pravdu. Berek se ale ani nepohnul a když jsem skončil, jen se smutně usmál

„Ano, to by bylo krásné, příteli, to by bylo krásné.“ Potom na několik dalších dlouhých minut zmlkl a na mé další dotazy nereagoval.

Za svůj život jsem udělal již mnoho rozhovorů a jen velmi málo mých hostů mě kdy vyvedlo z míry natolik, že bych nebyl schopen zeptat se na další otázky. Uběhla dobrá půl hodina od toho, kdy mě pan Berek vylekal, a já jsem z něj za tu dobu nedostal jediné kloudné slovo. Oba jsme nyní mlčeli. Já jsem přemýšlel, co bych měl udělat, aby mi ten dědek stará konečně řekl něco šťavnatého, co by rychle upoutalo oči hladového čtenáře. A Berek? Ten netuším, co dělal. Civěl z okna, jako by nikdy neviděl nic krásnějšího a velkolepějšího než jednu spící ulici na kraji města.

„Chtěl byste našim čtenářům vůbec něco vzkázat?“ zeptal jsem nakonec zcela neprofesionálním tónem.

Berek se usmál a naklonil se ke mně: „Čtenářům ne, ale vám ano.“

Povytlhl jsem obočí a zapochyboval o jeho mentálním zdraví.

„A copak, pane Bereku?“ zeptal jsem se odevzdaně. Starý muž naklonil mírně hlavu na stranu. „Co kdybyste mi pro začátek zkusil říkat Thomasi?“

Jakmile vyslovil své křestní jméno, zatmělo se mi před očima. Z nějakého důvodu si můj mozek odmítal spojit jméno Thomas s Berekovým obličejem. Prostě ne, na tom bylo všechno špatně. Udělalo se mi zle a musel jsem se chytit rukama stolu, abych se neskácel na zem.

„Myslím, že zůstanu u Bereka,“ vyrazil jsem ze sebe.

Usmál se na mě. „A proč to?“ otázal se se stále stejně klidným výrazem. „Já bych vám také moc rád říkal křestním jménem. Jakže se to vlastně jmenujete?“

Najednou jsem nemohl dýchat. Co se tu dělo? Celé tohle místo na mě padalo, stěny se řítily na můj obličej a já cítil, jak mě prach ze zhroucených stěn štípe v očích.

„Jak se jmenujete, příteli?“ opakoval Berek a vytrhl mě tím z jedné hrůzy, jen abych se propadl do další.

Já nevím, chtělo se mi odpovědět. Netušil jsem, jak se jmenuji. Jako bych to vlastně ani vědět nechtěl. V mysli mi vyskakovaly stovky jmen, některá skutečná, jiná byla jen změt písmen, jež se sama poskládala dohromady. Ale nikde mezi nimi nebylo mé jméno. Nikde tam nebylo to, jak mi říkali mí přátelé, jak mne oslovovala má matka, jak mě volal můj otec...

Otec. U toho slova jsem se zarazil. Jako by na něm bylo něco nesprávného, poškozeného.

„Jak se jmenujete, příteli?“

Podíval jsem se Berekovi do očí. Do těch veselých, malinkých, šedých očí, které pro mne byly od začátku tak známé. Byly můj domov, místo, kde jsem mohl být sám sebou, a kde jsem vždycky našel odpovědi na své otázky.

„William,“ vydechl jsem tiše, „jmenuji se William.“

To jméno mi nepřípadlo skutečné, nemohlo mi patřit. Tak jsem se nikdy nemohl jmenovat. A přesto jsem věděl, že přesně takto mne moji přátelé oslovovali, tohle jméno matka volala, když jsem se ztratil, a tímhle jménem se se mnou můj otec rozloučil. Berek se na mne stále usmíval, snad ani nezaznamenal mou bledou tvář a potící se ruce.

A pak jsem si vzpomněl, odkud ho znám. Znal jsem ho z cest, po nichž jsme společně šli, znal jsem ho ze vzpomínek, jež jsem považoval za nejšťastnější, znal jsem ho z příběhů, které jsem psal, znal jsem ho z dětství, když jsme ještě s matkou bydleli ve stejném domě. Znal jsem ho, protože to byl můj otec.

Berekův, otcův, úsměv se ještě více rozzářil.

„Co se děje?“ zašeptal jsem, „jak to, že jste...“ Nerozuměl jsem tomu. Nechápal jsem vůbec nic. Tohle se nemohlo z nějakého důležitého důvodu stát, ale já nemohl přijít na to proč.

„Neboj se,“ řekl mi Berek tiše, „nemusíš se bát, není nic, co by se nedalo zvládnout.“

A pak mi konečně došla ta krutá pravda. Pravda, které jsem se snažil vyhnout a kterou jsem si ani za boha nechtěl přiznat

„Ty tu nemůžeš být, ty jsi...jsi mrtvý...zemřel jsi loni na jaře...“ hlas se mi zadrhl.

Vzpomínal jsem si na ten den, kdy mi přišla zpráva, že můj otec, můj úžasný, sebevědomý, laskavý otec, zemřel. Bylo to pro mne horší, než by kdy jakákoli jiná zpráva mohla být. Můj otec byl pro mě všechno, byl to můj učitel, můj přítel, můj vůdce i můj následovatel. Byl to prostě můj otec. A pak byl pryč. Jen tak. Jako by nikdy nebyl, jako by nikdo takový nikdy nechodil po této zemi. Jako by byl jen moje představa, sen, který náhle skončil.

„Já tu nejsem, Williame,“ řekl mi tišicím hlasem, „ale nemusíš se bát.“

„Jak se nemám bát, když tu nejsi?“ po tváři mi stekla slza, která ale nemohla ulevit té obrovské bolesti narůstající v mém nitru a která mne jako balvan stahovala ke dnu, „jak se nemám bát, když jsem sám?“

„Ale ty přece nejsi sám,“ namítl můj otec, „a nikdy jsi nebyl.“

Nedokázal jsem se pohnout. Jak jsem jen mohl svého otce nepoznat? Jak jsem ho jen mohl zakrýt maskou pana Bereka?

„Kde je pan Berek?“ zeptal jsem se, stále zmatený tím vším. Vzal mě za ruku, a i přesto, že jsem necítil dotek jeho kůže, mi to přineslo klid.

„Pan Berek neexistuje, Williame, vymyslel sis ho místo mě.“ Jeho slova mě ranila.

„Pan Berek je skutečný, je to přece člověk, co udělal spoustu krásných věcí, třeba různé sbírky na pro lidi, co to potřebují, fondy na podporu životního prostředí...“ zarazil jsem se.

Všechno to byly věci, na kterých pracoval můj otec. Události, co se skutečně staly, ale v mnohem menším měřítku, než jak jsem si je vybásnil. Fond na obnovu lesů, založený panem Berekem, byl ten stejný, s jakým přišel můj otec, když se snažil zachránit místní lesík. Dobročinná akce, kde se vybírali peníze pro Afriku na obnovu škol, byl ve skutečnosti můj otec, chodící od domu k domu a vybírající peníze na záchranu útulku pro psy. Dokonce samotná firma Golds bylo otcovo malé opravářství aut. A stejně tak tomu bylo u všech věcí, jež můj vysněný pan Berek udělal.

„Co je Projekt William?“ zeptal jsem se, ačkoli jsem již začínal chápat.

„Projekt William je pro tebe,“ odpověděl můj otec, „je pro tebe, aby sis uvědomil, že nejsi sám. Aby sis uvědomil, že kolem sebe máš mnoho lidí, co ti pomohou, budeš-li potřebovat. A taky aby sis uvědomil, že když jsi takhle sám v tom všem smutku, co cítíš, nezmůžeš nic.“

Díval jsem se na otce a nevěděl, co říci.

„Nechci, abys šel pryč,“ hlesl jsem pak a musel jsem znít jako malé vyplašené dítě.

„Já přece nikam nejdu,“ zasmál se, „jsem pořád tady a připomínám ti, že jsem s tebou.“

„Jsem nikdo bez tebe, nemám nic,“ šeptal jsem a přes slzy jsem už neviděl.

„Sami nejsme nic, Williame,“ řekl otec pevným hlasem, „to ale neznamená, že mě potřebuješ vidět každý den. Nejsi sám a dokud budu žít alespoň ve tvých vzpomínkách, pak sám nikdy nebudeš.“

„Nechci, abys šel pryč,“ zopakoval jsem znova. Otec mi naposledy stiskl ruku.

„Sami nejsme nic, Williame, ale ty nejsi sám.“ A pak zmizel a já zůstal v kavárně úplně sám.

Pan Berek byl pryč. Můj otec byl pryč. A část mě samotného odešla s nimi.

Upřel jsem pohled z okna na vrabce honící se za kousky drobečků a spadáním listů. Věděl jsem, skutečně jsem pochopil, že nejsem sám, protože můj otec mi na vždycky bude nablízku. Ale zvládnou to? Být a nebýt při tom sám?